

מסורת הש"ס

א) קדושין כו. לעיל כו. פה.
ב) פ"ג מ"ו, ט' נפי' חוס' מנחת לט. ד"ה שירי גרדומין,
ג) חולין קל"ה, ד' (וחולין קל):
ד) עירובין יד: (ט"ז),
ה) לעיל פה,
ו) (לעיל קמט):
ז) ש"נ,
ח) (נ"ל כל נכסיו לעבדו),
ט) ויקרא יט, ט' (דברים טו, י') (נתיין לו),
י) (שם),
יא) (ש"ן לע"ב).

גליון הש"ס

נבדא אלא מאי אית לך לסיפרי ב' צ"ק דף יב ע"ב: תוס' ד"ה ובל ב' ב' שהוא דוקא. לא ידעמי מל' קושא הא פשיטא דמנה פשטים כ"ש הוא דוקא ומי שייך לומר דמוכרם לא דלאו דוקא אלא דפרסיק על ר"י דקיימ מלשון כ"ש הא מנטי לפשטים דכ"ש לא דוקא:

הגהות הב"ח

א) נבדא גזוזת מנה ופרס מנה ופרס חמט:
ב) שם פשיטא חמט:
ג) שם פשיטא חמט:
ד) פלגליא ובי מל' קושא לא פלגליא ובי מ' מטלטליא דמטלטל אפי' ריחים התחמטו קרי:
ה) רש"ב"ם ד"ה ואל עשו ובי ולא ממטלטלי כדאמר בתנ':
ו) מכות:
ז) ד"ה איבעא לכו וכו דלכל מילי דאורייתא:
ח) תוס' ד"ה מנה ובי מנה לא מלשון כ"ש ה"ה אחרי ובי איכא נמי למימר דלאידי:

מוסר רש"י

ולכתוב עליהם פרוהובל. דאמרינן תנא' גיטין (ל'). כותבין פרסותן אלא על הקרקע ואם יז קרקע כל שהוא לזה כותבין עליו פרסותן אף מחוץ גזול וכו' לא תשמטני שביעית, דכי תקון הלל פרסותא' אשבעוד קרקעות תקון, דמלוה המלוה הלא (קדושין כו.) ובגמרא לומר כו. בארובה. מנה מנה ופרס. כל אמת מנה וחלי וכלי מנסי לא מנסי גו, שז פחותה שביעית (וחולין קל"ה). וכמה כל שיון מנה ופרס. התמטה סולן (שם קל"ד). שיהו מחומשות. לכל אמת מנה שבעה סלעים וחלי דהו לא חליה מנה ופרס, שהמנה מלא וז, עשרים ותמטה סלעים, ה"י סלעים וחלי (שם). מבר בתיס. דמנסי ככלל עיר, ומכר את התיבות לא איתא המטלטלי. אמאי תשמתימ, כגון מטר ודוכרי וכו' הך ממטלטלי דלעיל דאמרינן כהו לא מכר, וי"ש חטי ושערי (שם). אפילו היו בה בהמה או עבדים, און נקראין אמאי תשמתימ, מאחר שהן מסויין כ"ש חטי ושערי וכסף וזהב והיו ממטללי דלא נידי דמנמח גמ' (שם). הכותב כל נכסיו לעבדו. וזה לעיל קמט ג.

רבינו גרשום

שייר: אמר ר' אלעזר עשו מטלטלין שיור אצל העבד. דאי שייר מטלטלין כל שהן איכא למימר להעבד שייר אלא יצא בין חורין אלאמא ע"ג דקדתי קדק לאו דוקא קרקע ואם שייר מטלטלין ה"ג דהוי שיור בקרקע. והא משנה הכותב כל נכסיו לעבדו בפאה היא:

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

ואמר רב דימי אמר רבי אלעזר עשו כו'. אע"ג דקמתי שייר קרקע כל שהוא לא יאל בן חורין הוא הדין אם שייר מטלטלין כל שהוא דעבדא נמי כמטלטלי דמי שהרי אינו מחובר לקרקע וקרו ליה בני אדם מטלטלי. אלמא אע"ג דקמתי קרקע לאו דוקא אלא הוא הדין למטלטלי ומתניתין נמי מטלטלי כדי פרנסתו כמקרקעי כדי פרנסתו דמי: **ולא עשו מטלטלי שיור אלא כסובה.** דתנן גבי דהיא בנסא' פאה [פ"ג מ"ו] ובפרקין דלעיל (קלג.) מיימין לה ופרשינן לה הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אצדה כמכונה ואית דמוקי לה התם בשותפת ופירש רב נחמן כיון שעשאה שותפת בין הצנים אצדה כמכונה דבהיא קרקע כל שהוא ששייר לה שלא נתן לבניו מחלה כמכונה ודוקא קרקע כל שהוא אצל שייר לה וכתב לה מטלטלין כל שהוא לא אצדה כמכונה דמכונה עיקרה גובה ממקרקעי ולא ממטלטלי א) במסכת כמכונות הלכך אמקרקעי סמכה דעתה ולכן לא עשו מטלטלין שיור לכמכונה דאם שייר לה הבעל מטלטלין ונתן לה כשחלק נכסיו לבניו וכתב לאשתו מטלטלין כל שהוא לא אצדה כמכונה: **אמר ליה רב יוסף לאציי.** לעולם אימא לך כל היכא דמתי קרקע דוקא הוא והכא גבי עבד היינו טעמא דלאו דוקא דדדין הוא דלא איבעי ליה למיתני מקרקעי אלא מטלטלי הוה ליה למיתני כהדיא: **ואידי דקמתי רישא.** במסכת פאה ר' עקיבא אומר קרקע כל שהוא

חייבת בפאה ובנכורים ולמכור עליו

פרוזבול ולקנות עמנה נכסים שאין

להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה

דמי כולוה דוקא מקרקעי ולא

מטלטלי תנא נמי סיפא קרקע אף

ע"ג דהוא הדין כסיפא למטלטלי

ומסוס סידורא דכל שהן מתנו גבי

הדד. ובידוי לא גרסי' בסדר המשנה

דבשלמא גבי פאה פאה שדך כתיב(

קרקע כל שהוא גבי כנורים כתיב(

ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי

ולמכור עליה פרוזבול הכי תקון רבננ'

אם יש לו לזה קרקע כותבין פרוזבול

למלוה לגבות חובו בשביעית דדמי

כמאן דאית ליה משכון דמקרקעי דלוה משתעבד ליה וגבי משכון לא משמעא שביעית^א דלא קרינא ביה לא יגוש [דברים טו] הואיל ואית ליה משכון ולא רלו בית דין לעקור תקנת שביעית מן התורה ולקנות עמנה נכסים שאין להם אחריות מקראי נפקא לן בקדושין [כו]. אלא וידוי מעשר אע"ג דכתיב ביה (דברים טו) השקפה ממעון קדשך וגו' ואת האדמה אשר נתתה לנו [וגו'] אפי' אין לו קרקע יתוודה דהאי לנו אכל ישראל קאי דתנן במסכת מעשר שני (פ"ה מ"ד) מכאן אמרו ישראל וממזרים מתוודין אצל לא גרים ועבדים משוחררים שאין להם חלק בשרץ אלמא אפי' אין לו קרקע אלא שיהא רחוי הוא ואצותיו ליטול חלק בשרץ: **ואמר ליה אציי לרב יוסף.** דאקשי לעיל למ"ד כדי פרנסתו כל שהוא תנן וכל היכא דתנן כל שהוא מי לא בעינן שיעורא: **והסנן.** צפרק ראשית הגז [וחולין קל"ה]: **חמש רחלות גוזזות כל אחת ואחת משקל מנה ופרס.**

ליטורא וחלי ליטורא חייבת בראשית הגז דכרי ר' דוסא ומחמסא אלן עשויות [ש"א כה] נפקא לכו לבית הלל דבעינן חמס וחכמים אומרים ה' רחלות וכו': **אמר רב מנה ופרס.** בין חמשתן ובלגד שיהו מחומשות כל אחת יש בה זמר חומש של מנה ופרס אצל צזיר מהכי כמאן דלימיה דמי: **שיעורא רבה.** מנה ופרס לכל אחת תנא סיפא נמי שיעורא זוטא אצל מתני' דקמתי כל שהוא דוקא הוא והלכך לא מכוון שמעמא דסבי: **אמר.** שכבי מרע מטלטלי לפלגיא והוא הדין לצריא עז די קנין: **לבר מחטי ושערי.** והוא הדין לבר מבזהמיותי. כן נראה בעיני: **אפי' ריחים העליונה.** שרגילין ליטלה משם כדי לתקנה אצל ריחים התחתונה במקומה מתקנין אותה: **כל דמטלטל.** כל שיכולין לטלטלו שאינו מחובר לקרקע ממש ואע"פ שאין רגילין לטלטלו: **איבעיא להו עבדא כמטלטלי דמי.** נהי ודאי דעבדא כמקרקעי דמי לענין שבעה וקנין בכסף ובשטר ובחזקה ^א) דכל מיילי דאורייתא דין מקרקעי יש להם מוהתנחלתם [ויקרא כה] אצל לענין לשון בני אדם מיקרו להו מטלטלי וישנן בכלל מתנת מטלטלי שהרי מטלטלי הוא או לא: היינו **דלא אודנן ליה ברישא.** במאי דקמתי ברישא דמתניתין היכא דמכר את העיר סתמא ולא אמר לו היא וכל מה שבמכרה לא קחשיב אלא מקרקעי אצל עבדים ומטלטלין לא נמכרו אלמא עבדא כמטלטלי דמי: **ופרכינן אלא מאי עבדא כמטלטלי דמי א"כ מאי אפי'.** דקמתי סיפא מכר את המטלטלין ואפי' עבדים ואי כמטלטלי דמי אפי' אמאי קאמר אפילו דממה דמיא חס אים לך **למימר.** אמאי קמפלגי בינן למטלטלין למיתני אפי' משום דשאני בין מטלטלי דנידי דהיינו למטלטלי דלא נידי והלכך קמתי כהו אפילו ה"ג ברישא איכא למימר דעבדא כמקרקעי דמי והאי דלא מיידי דאשאי ככלל העיר דשאני להו לבני אדם שן מקרקעי דנייד כמקרקעי דלא נייד ויזין דעיר מכר דהיינו מקרקעי דלא נייד לא חסיק אדעתיה למכור אלא מקרקעי דלא נייד דהיינו דומיא דעיר אצל היכא דאמר סתמא מקרקעי לפלגיא עבדים ככלל לחירות הכי נמי אם שייר מטלטלי כל שהוא לא יאל לחירות: **ואמר ליה רבא לרב נחמן מאי טעמא.** והשיב לו רב נחמן עבדא מטלטלי דכיון דשייר מטלטלין לעזמו איכא למימר דעבדו שייר לעזמו שהוא מטלטלין ולא יאל לחירות אלמא כמטלטלי דמי: **א"ל.** רב אשי לרבינא לעולם אימא לך כמקרקעי והאי עשו מטלטלין שיור אצל העבד לאו היינו טעמא דכרד נחמן דאמר עבדא מטלטלי הוא אלא כדפרישית טעמא:

בבא בתרא פרק תשיעי בבא בתרא

קרקע כל שהוא חייבת בפאה כו'. לעיל בשלהי לא יחפור (דף כו.) פירשמי לה: **ובבא היבא דתני כל שהוא לית ליה שיעורא והא תנן כו'.** ואע"ג דקרקע כל שהוא חייב בפאה היינו כ"ל שהוא דוקא כדאמרינן לעיל צפרק לא יחפור (דף כו. ושם: ד"ה

בחסה) היינו משום דמסתבר טפי הכי ובקדושין פ"ק (דף כו.) הארכתי שם דדיני כל שהוא: **ובבמה כל שהוא** אמר רב מנה ופרס. ואם תאמר ממאי מקשה ליה והלא ודאי הוא חולק על רב דלעיל וי"ל דהכי קאמר מי פליג על רב ככל המי: **במה ופרס.** שיעור דרננן ור' דוסא לא ידעינן מנא ^א) ליה: **ואידיד' דקאמר תנא** קמא שיעורא רבה אמרי אינחו שיעורא **זוטא.** והא דתנן (כלס פ"ה מ"א) תנור תחלתו ארבעה וסופו כל שהוא ואמרינן (וחולין דף קכד.) מנא כל שהוא טפח איכא ^א) למימר דלאידי דנקט שיעורא רבה נקט נמי שיעורא **זוטא: עבדא כמקרקעי דמי או כמטלטלי דמי.** לענין מיילי דרננן מייבטי ליה אצל במלתא דאורייתא פשיטא דאימקוש לקרקעות כדפי' לעיל צפרק המוכר את הבית (דף סח.) על הך מילתא:

אמר

מטלטלי לפלגיא אפי' חטי ושערי ואפילו ריחים העליונה קנה לבר מריחים התחתונה וכל דמטלטל אפי' ריחים התחתונה קני איבעיא להו עבדא כמקרקעא או כמטלטלא דמי אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי תא שמע ^א) המוכר את העיר מכר בתים שיחיו ומעורות ומרחצאות ובית הבדיון ובית השלחין אבל לא את המטלטלין ובזמן שאמר היא וכל מה שבתוכה אפילו היו בה בהמה או עבדים הרי כולן מכווין אי אמרת בשלמא כמטלטלא דמי משום הכי לא מיוזבן ברישא אלא אי אמרת כמקרקעא דמי אמאי לא מיוזבן ואלא מאי כמטלטלא דמי מאי אפי' ^א) [אלא] מאי אית לך למימר שאני מטלטלא דנייד כמטלטלא דלא נייד אפי' תימא כמקרקעא דמי שאני מקרקעא דנייד כמקרקעא דלא נייד א"ל רבינא לרב אשי תא שמע ^א) הכותב ^א) (לעבדו כל נכסיו) יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדו חוץ מאחד מרבוא שבהן ואמר רב דימי בר יוסף אמר רבי אלעזר עשו מטלטלין שיור אצל עבד ולא עשו מטלטלין שיור אצל כתובה ואמר ליה רבא לרב נחמן מאי טעמא עבדא מטלטלא הוא ומטלטלא למטלטלא הוי שיור וכתובת אשה מקרקעא הוא ומטלטלא למקרקעא לא הוי שיור

אמר

כמאן דאית ליה משכון לא משמעא שביעית^א דלא קרינא ביה לא יגוש [דברים טו] הואיל ואית ליה משכון ולא רלו בית דין לעקור תקנת שביעית מן התורה ולקנות עמנה נכסים שאין להם אחריות מקראי נפקא לן בקדושין [כו]. אלא וידוי מעשר אע"ג דכתיב ביה (דברים טו) השקפה ממעון קדשך וגו' ואת האדמה אשר נתתה לנו [וגו'] אפי' אין לו קרקע יתוודה דהאי לנו אכל ישראל קאי דתנן במסכת מעשר שני (פ"ה מ"ד) מכאן אמרו ישראל וממזרים מתוודין אצל לא גרים ועבדים משוחררים שאין להם חלק בשרץ אלמא אפי' אין לו קרקע אלא שיהא רחוי הוא ואצותיו ליטול חלק בשרץ: **ואמר ליה אציי לרב יוסף.** דאקשי לעיל למ"ד כדי פרנסתו כל שהוא תנן וכל היכא דתנן כל שהוא מי לא בעינן שיעורא: **והסנן.** צפרק ראשית הגז [וחולין קל"ה]: **חמש רחלות גוזזות כל אחת ואחת משקל מנה ופרס.** ליטורא וחלי ליטורא חייבת בראשית הגז דכרי ר' דוסא ומחמסא אלן עשויות [ש"א כה] נפקא לכו לבית הלל דבעינן חמס וחכמים אומרים ה' רחלות וכו': **אמר רב מנה ופרס.** בין חמשתן ובלגד שיהו מחומשות כל אחת יש בה זמר חומש של מנה ופרס אצל צזיר מהכי כמאן דלימיה דמי: **שיעורא רבה.** מנה ופרס לכל אחת תנא סיפא נמי שיעורא זוטא אצל מתני' דקמתי כל שהוא דוקא הוא והלכך לא מכוון שמעמא דסבי: **אמר.** שכבי מרע מטלטלי לפלגיא והוא הדין לצריא עז די קנין: **לבר מחטי ושערי.** והוא הדין לבר מבזהמיותי. כן נראה בעיני: **אפי' ריחים העליונה.** שרגילין ליטלה משם כדי לתקנה אצל ריחים התחתונה במקומה מתקנין אותה: **כל דמטלטל.** כל שיכולין לטלטלו שאינו מחובר לקרקע ממש ואע"פ שאין רגילין לטלטלו: **איבעיא להו עבדא כמטלטלי דמי.** נהי ודאי דעבדא כמקרקעי דמי לענין שבעה וקנין בכסף ובשטר ובחזקה ^א) דכל מיילי דאורייתא דין מקרקעי יש להם מוהתנחלתם [ויקרא כה] אצל לענין לשון בני אדם מיקרו להו מטלטלי וישנן בכלל מתנת מטלטלי שהרי מטלטלי הוא או לא: היינו **דלא אודנן ליה ברישא.** במאי דקמתי ברישא דמתניתין היכא דמכר את העיר סתמא ולא אמר לו היא וכל מה שבמכרה לא קחשיב אלא מקרקעי אצל עבדים ומטלטלין לא נמכרו אלמא עבדא כמטלטלי דמי: **ופרכינן אלא מאי עבדא כמטלטלי דמי א"כ מאי אפי'.** דקמתי סיפא מכר את המטלטלין ואפי' עבדים ואי כמטלטלי דמי אפי' אמאי קאמר אפילו דממה דמיא חס אים לך **למימר.** אמאי קמפלגי בינן למטלטלין למיתני אפי' משום דשאני בין מטלטלי דנידי דהיינו למטלטלי דלא נידי והלכך קמתי כהו אפילו ה"ג ברישא איכא למימר דעבדא כמקרקעי דמי והאי דלא מיידי דאשאי ככלל העיר דשאני להו לבני אדם שן מקרקעי דנייד כמקרקעי דלא נייד ויזין דעיר מכר דהיינו מקרקעי דלא נייד לא חסיק אדעתיה למכור אלא מקרקעי דלא נייד דהיינו דומיא דעיר אצל היכא דאמר סתמא מקרקעי לפלגיא עבדים ככלל לחירות הכי נמי אם שייר מטלטלי כל שהוא לא יאל לחירות: **ואמר ליה רבא לרב נחמן מאי טעמא.** והשיב לו רב נחמן עבדא מטלטלי דכיון דשייר מטלטלין לעזמו איכא למימר דעבדו שייר לעזמו שהוא מטלטלין ולא יאל לחירות אלמא כמטלטלי דמי: **א"ל.** רב אשי לרבינא לעולם אימא לך כמקרקעי והאי עשו מטלטלין שיור אצל העבד לאו היינו טעמא דכרד נחמן דאמר עבדא מטלטלי הוא אלא כדפרישית טעמא:

אלו מכורים אלא אלא מרקאמר אפי' מכלל דלאו כמטלטלי דמי: אמא אית לך למימר. הא דקתני ליה גבי מטלטלי וקתני אפי'. משום דשאני מטלטלי דנידי כגון עבדים ובהמה דניידי כמטלטלי דלא נידי משום הכי קתני (כו.) אפי' מטלטלי דניידי כגון עבדים: אפי' תימא כו' מקרקעי דלא ניידי. ומשום הכי לא קתני גבי מקרקעי דמקרקעי דנייד הוא ומשום הכי קתני אפי': מאי טעמא עבדא

קנ.

עין מושפט נר מצוה

צא א מ"י פ"ו מהלכות עבדים הלכה א סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסו סעיף ז:

צב ב מ"י פ"ו מהלכות זכיה ומתנה הלכה י סמג עשין פו טוש"ע אה"ע סי' קו סעיף ג:

צג ג ד מ"י פ"י מהל' כנורים הלכה יג סמג עשין קמג טוש"ע יו"ד סי' שלג סעיף ט:

צד ה ה ז ח מ"י פ"א מהל' זכיה ומתנה הלכה יג יג סמג עשין פג טוש"ע חור"מ סי' רמח סעיף י':

רבינו גרשום (המשך)

מטלטלין אבדה כתובתה דלא בעי למימר הא דידתקי דאהרנו מטלטלי סמכה דעתאי דאין כתובה נגבית אלא מן הקרקע והיינו דקאמר ר' אלעזר לא עשו מטלטלי שיוור אצל בניו כדי שתהא גובה מהן: אמר ליה לעולם אימא לך כל היכא דתני קרקע הכי דוקא ולא מטלטלי ניהו. ודקשיא לך במשנה זו ומרבר דימי בר יוסף הא לא קשיא דבדיון הוא דלא ליבעי ליה למיתני קרקע גבי עבד כלל אלא אידידאצטורין ליה למיתני בסיפא קרקע דלא סגי בלאו הכי נתא ליה בירושא ולא משום דוקא. דתנן ר' עקיבא אמר כו'. לעולם מתני' דקתני קרקע הכי דוקא ולא הוי מטלטלי שיור. ומקשי' אליבא דרב יוסף דמתקין לעיל (מאי שונה) למאן דתני כדי פרנסתו כל שהוא לית ליה שיעורא רבה והנתן חמש רחלות גוזזות מנה ופרס. כלומר כל אחת גוזזת משקל מנה ופרס דהיינו משקל ליטרא וחצי חזיב בראשית הגז. וחכאי חמש רחלות גוזזות כל שהוא. ואמרי' מאי כל שהוא ואמר רב מנה ופרס רבין כולן גוזזות משקל ליטרא ומחצה ובלבד שיהו מחומשות ולא תהא בהמה ובהמה גוזזת חמשת מחומש של מנה ופרס אלאמא אע"ג דקתני כל שהוא אית ליה שיעורא כדאמר מנה ופרס וגבי מתני' אע"ג דקתני קרקע כל שהוא אית ליה שיעורא וקשיא לרב יוסף. ומשיי לעולם כל היכא דקתני קרקע כל שהוא הכי דוקא והכא טעמא מאי משוה ליה שיעורא איידי דתנא ליה רישא שיעורא רבה חמש רחלות גוזזות מנה ופרס תנא נמי סיפא שיעורא זוטא ולא משום דוקא: שכ"ב מרע שאמר מטלטלי נתונין לפלוני ויחבין ליה כל מאני תשמתימ. כגון כל כלי מחטי תשמשי' התיב: לבר מחטי ושערי. דלאו לתשמשי' הבית דמיון: אבל אי אמר כל מטלטלי. כל מה שיש לו המטלטל: אפי' ריחים העליונים. דמטלטלי הוא לבר מריחים התחתונה. דקביצע בקרקע או ולא מיטלטל. אבל דאפשר לחופרה מן הקרקע והתא מטלטל: איבעיא להו עבדא כמקרקע. ואי אמר כל מקרקע לפלוני ויחבנא ליה אפי' עבדא:

אי כמטלטלי דמי. ואי אמר כל מטלטלי. כל מה שיש לו המטלטל: אפי' ריחים העליונים. דמטלטלי הוא לבר מריחים התחתונה. דקביצע בקרקע או ולא מיטלטל. אבל דאפשר לחופרה מן הקרקע והתא מטלטל: איבעיא להו עבדא כמקרקע. ואי אמר כל מקרקע לפלוני ויחבנא ליה אפי' עבדא:

אי כמטלטלי דמי. ואי אמר כל מטלטלי. כל מה שיש לו המטלטל: אפי' ריחים התחתונים. דמטלטלי הוא לבר מריחים התחתונה. דקביצע בקרקע או ולא מיטלטל. אבל דאפשר לחופרה מן הקרקע והתא מטלטל: איבעיא להו עבדא כמקרקע. ואי אמר כל מקרקע לפלוני ויחבין ליה עבדא: ת"ש הנהו כוליהו בקרקעות הוו: בית השלחין. מקוה מים ממשקה ממנו בית השלחין: מאי אפי'. הכי צריך ליה למיתני ובזמן שאמר הוא וכל מה שבתוכו היו בה בהמה ועבדים הרי